

Téereb Dañeel — Ñett-fukki ak benn

Artu Amerig: Solo yu mag Daniel am ci tey jibi ci jamono jii

Jeff Pippenger

2023-12-26

Mbindi mi ci bir, ak tekki gi Daniel ci Belshazzar, dafay tegtal kàddug àtte bu mujj bi ci kaw ñaari xon yu ngëmadiyiñ yi, mooy xon bu Réewublik bu ngëmadiyiñ ak xon bu Protestā bu ngëmadiyiñ ci États-Unis. Jaar-jaaru njàlbéen gi ci ña taxawoon réew mi ci États-Unis ak itam ci ñi jiituwoon Adventisme, bindees na ko bu leer; waaye njàngat yi ak artu yi nekk ci biiram, wacc nañu leen ci wet “ñeenti maas”. Belshazzar dafa teewlu dëgg googu ba mat sëkk.

Warul jëfandikooku amul solo ngir dogal jamono ju leer bu mel ni lu xeet buy tollu, ndaxte Kàddu Yàlla masul a lajj, te mu wax ci lu jub ne ci juróom-ñeentelu xeet la Yàlla di tëj téere yi ci kaw xeet yi weddi ay bëgg-bëggam yu Mu wone.

Yàlla wax na lépp kàddu yii ne: Man maa di Boroom sa Yàlla, mi la génne réewum Misra, génne la ci kërug jaam. Bul am yeneen yàlla yu ma jiitu. Bul defaral sa bopp benn nataal bu ñu xar, mbaa benn melokaanu dara lu nekk ci asamaan si ca kaw, walla ci suuf si ca suuf, walla ci ndox mi nekk suufu suuf si. Bul leen sujjóotal, te bul leen jaamu; ndaxte man maa di Boroom sa Yàlla, Yàlla bu fiir, di seet bàkkaar baay ya ci kaw xale yi, ba ca ñetteelu maas ak ñeenteelu maas, ci ñi ma bañ; te di won yërmande ci junni maas ci ñi ma bëgg te sàmm samay ndigal. Exodus 20:1.

Ci gëna yu mujj, te mooy noonu “ñenteel gi” gu yonentooji Israyil gu yàgg ga wax, Yàggale Yaxya ak Kirist ñoom ñaar ñoo jëfandikoo wax ne gëna googu, ay juddug mbóot la.

Yéen xeetu jaan yu amul njàqare, nan ngeen man a wax lu baax, gannaaw yéen aay ñaaw? Ndaxte ci li xol di fees, la gémmin di wax. Nit ku baax, ci alal ju baax ji nekk ci xolam, di génne lu baax; te nit ku bon, ci alal ju bon ji nekk ci xolam, di génne lu bon. Waaye maa ngi leen koy wax ne, kàddu gu neen te nit ñi wax, dinañu ci joxe njàngat ci bésuub àtte ba. Ndaxte ci say kàddu ngaay a jubee, te it ci say kàddu ngaay a ñaawlu. Macë 12:34–37.

Ci jamono yu mujj ci mbind mi ci suuf, mu wax ni dragon (janax bu ame venom). Li dale ci 1863 ba ci yoonu Dimaas, kerñu Républicain gi dawoon na soreek Konstitisiyoŋu États-Unis. Barke yi Yàlla wone réew mi, ñoo soppi xol yiir ak boroom yi, ba ñu dëddu seen warugaru aar pexe yu sos alal ak yaakaar gu ñu agsi ci moom; te ñu fàtte doxalin bi jiite woon baay-fondé yi ci seen sàkku bindal bu sell boobu, bi jur alal ak yaakaar googu, te gannaaw ga ñu bàyyi ko muy nax leen. Duñu yem ci fàtte njariñu bindal bu sell boobu rekk, waaye itam ñu fàtte seen warugaru sàmm pexe yi nekk ci biiram bindal boobu.

Li dale ci atum 1863, ba àgg ci baatub dundug dibeer bi, bënn waññ gu dëgg gu Protestant (Adventism) dëddu na dëgg-yu mujjooyu cosaanam yi Yàlla taxawaloon jaarale ko ci ministère William Miller. Barkey yi Yàlla mayoon Adventism, wone nañu xol yi nit ñi ak kilifay réew mi jëm ci sorewu seen waruga sàmm prinsip yi jur alal gu xelal gu ruu gi ñu doon bannexal; te fàtte

nañu itam mébetu ñi jiitu woon ci sos bataaxal bi te ñu melal ko ci kaw ñaari karte yu sell yi, bi ñu jagleeloon ngir saxal alal gu wax ci mbirum yonent yi, ga ñu waroon a sàmm ak yégle.

Bi Boroom bi duggee ci kóllère ak Israyil gu yàgg ya ca tundu Sinai, Mu joxe ñaari xeer yu sell yu yor fukki yoonu Yàllaam, te ñoom lañu wara doon màndarga kóllère gi nekk diggante Moom ak askanam. Bi Mu sampoon màggalu at mu nekk, Mu santaane ne ca Bentekot war na am saraxu ñaari mburu, yu war a yékkati. Saraxu yèngu gu ñaari mburu ya moo doon rekk sarax bi nekk ci liggéeyu kër Yàlla ga waroon a am lawal ci njubam (te loolu di màndarga bàkkaar nit, mébét, lu bon ak naaféq).

Seen yiw baaxul. Xamuleen ndax ne tuuti lawan dafa lawan mbooloo mi bépp? Kon nag, dindileen lawan ju yàgg ji, ngir ngeen nekk mbooloo mu bees, ni ngeen nekk ñu amul lawan. Ndaxte Kirist, moom sunu Mbëg-u-Paaskaa, joxeef nañu ko ngir nun. Kon nag na nu sàmm xewu gi, waxuma ak lawan ju yàgg ji, mbaa ak lawanug ñaawte ak sañ-sañu bon; waaye ak mburu mu amul lawan, di sellaay ak dëgg. 1 Korent 5:6–8.

Ci diggante ba, nit ñu mbooloo lu bare lool ba kenn naanul limu, ba tax ñu doon dajante ci seen kaw, mu tàmbalee wax ay taalibeem, ne leen njëkk: “Moytuleen buru-yëngëb Farisen ya, maanaam naaféq.” Luka 12:1.

Ñaari mburu yu ñuy-yuñuy yiñ a yékkati ni saraxal gu yéeg, dañoo doon misaalu bandera bi ñeel ñaari fukk ak ñeent junni ak ñeent tééméer, ñi gannaaw ba ñuy bàkkaarkat, waaye ci dooley Yàlla setal nañu seen lawal bu ñaaw, ayub ak naaféq. Lawal bi nekkoon ci mburu ya doon misaalu nit ñi (bàkkaarkat), ñi daan nañu bàkkaar jaarale ko ci yoonu sellal gi, miñu misaal ni ñu “lakk” leen ci safara furnóo ndawli kàddug kóllère gi ci Malasi saar ñetteel. Mburu ya itam dañoo doon misaalu “mburu asamaan”, ndaxte bu ñu leen saraxee, war nañu leen yékkati jëm ci asamaan ni saraxal gu yéeg.

Ci bésib Pentekot bi, ba matoonu royukaay njariñu ñaari mburu yi ñu daan jébbal at mu nekk ci màggalu Pentekot bi, taalibey Kirist tàmbalee liggéeyu woo mbooloo mu beneen (ñaareelu mburu bi) ngir génne ko ci àddina xeeti ñi dul Yawut. Noonu nag, dina am ñaari mburu yu ñoom ñépp ñu setal ci bàkkaar (lawen).

Ñaari xàjji ndigal fukki yi doon na misaal bu jème ci diggante kóllère gi ak Israayil gu màgg ga, te ñaari mburu yi ñuy yëngël diir nañu diggante kóllère gi ak kërceenug Kiristaan yu njëkk ya. Ca njàlbéenu jaar-jaaru rab wu suuf wa, ñaari taabal yu sell yu Habakuk dañu leen jox ngir nekk misaalu diggante kóllère gi ak Israayil gu jamono jii, moom saraxalle Protestaanj bu dëgg bi, ni Dastuur bu sell bi ñu ko joxee saraxalle Réew mi. Léegi Boroom bi moo woo ñaar-fukki ak ñeenti junni nit ngir ñu taxaw mel ni mbooloo xare bu réy, te bu ñu ko defee, dees na leen yékkati mel ni saraxu yëngël (bandeera) bi ñuy sànni ci saafara si ñu tàngal juróom-ñaar yoon gëna metti.

Loolu màndarga boobu dafa teewal yoonu Fukk Commandement yi, te itam dafa teewal ñi dox ci safaraal buur ba ak Mbuuru Dundu gu Asamaan ci seen wet, te itam ñi taxaw ci jàngale yu sampu yi ñu misaale ci ñaari xàrt yu sell yi maam Habakkuk. Naka noonu itam, maañ maañ yooyu yépp dañuy teew ci ñaari seede yi nekk ci Apokalips bi, saar 11.

Atte Belshazzar dafay seede giir ci seeni ñaaru geenu rab wu suuf wi. Ca jamonoy atte boobu, amoon na benn jigéen (kanam gu mboolooy gëmkat), bu xamoon ne nit ki kese ci nguur gi moo doon Daniel, moom rekk moo man a xàmmee te tekkale bind bi ñu bindoon ak loxo.

Te dégg naa ci yow ne man nga tekki, te man nga faj xel yu diis; léegi nag, bu fekke nga man a jàng bind bi, te xamal ma tekkitam, dees na la sol mbubb mu xonq, te takkal la gànjari wurus ci sa baat, te yaw ngay nekk ñetteelu boroom nguur gi. Noonu Danyeel tontu ne ci kanamu buur bi: Na sa may yi nekkal la, te jox sa yool yi kenn ku ñeneen; waaye dinaa jàngal buur bi bind bi, te xamal ko tekkitam.

Yow buur bi, Yàlla Aji Kawe ji joxoon na Nebukadnesar sa baay nguur, màggal, ndam ak teral; te ndax màggal ga mu ko jox, ñépp nit, xeet ak làkk, daan nañu lox mbëtt te ragal ko. Ki mu neexoon rey, daan ko rey; ki mu neexoon bàyyi mu dund, daan ko bàyyi; ki mu neexoon yékkati, daan ko yékkati; te ki mu neexoon suuxat, daan ko suuxat. Waaye bi xolam réyoo, te xelam dëgër ci réyréylu, ñu wacce ko ca gàngunaam gu buur, ñu dindi ko ndamam. Ñu dàq ko sore doomi nit ñi; xolam mel ni xolu rab, te fa mu dëkk nekkoon ak mbaam-i àll yi. Ñu dundal ko ñax mu mel ni nag yi, te yaramam tooy na ak sànni asamaan, ba ker ba mu xam ne Yàlla Aji Kawe ji mooy kilifal ci nguuru nit ñi, te mooy teg ci kawam képp ku ko neex.

Yow, yaayam Belshazzar, wo suufel sa xol, doonte yegoo woon loolu lépp; waaye yékkat nga sa bopp ci Boroom asamaan bi; ñu indi ci sa kanam yombi këràm, te yaw, ak sa kilifa yi, sa jigéen ñi, ak sa jigéen-ndaw ñi, ngeen naan biiñ ci seen biir; te nga màggal yàlla yu xalis, ak wurus, ak xàñar, fer, bant, ak doj, yi gisul, déggul, xamul dara: waaye Yàlla ji sa ngéem nekk ci ay loxoom, te sa yoon yépp moom lañu boka, kooku màggaloo ko. Kon nag, ci moom la xaaj bu loxob ba jóge, te bind bii ñu bind. Te lii mooy bind bi ñu bindoon: MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN. Lii mooy tekkiinu mbir mi: MENE; Yàlla waññi na sa nguur, ba noppi ko. TEKEL; dañu la natt ci yooni pees yi, te fekk la ngay ñakk. PERES; sa nguur seddoo na, te jox nañu ko Médd yi ak Perse yi.

Noonu Belsacar santaane, ñu solal Dañeel mbubb mu xonq, te ñu takkal ko jaxasoo wurus ci baatam, te ñu yégle ci mbiram ne mooy ku ñetteelu jiite ci nguur gi. Ci guddi googu lañu rey Belsacar, buurub Kaldé yi. Te Daryus Mède jot nguur gi, fekk mu tollu woon lu mat juróom-benn fukk ak ñaar at. Daniel 5:16–31.

Ca waxtu yoonu dibeer bi ci États-Unis, kaasu ñaawteef ak kaasu waxtu yiñ may ngir tuub seen nañu fees, ngir réew mi ak ngir bënn nàkk bu Réewum Republik buy sàq ak bënn nàkk bu Protestañ buy sàq, ndax Yàlla dina “waññi” (“numbered”) (juróomeel bi) “nguur gi, ba noppi ko.” Ñaari nàkk yi, ak réew mi, dees na leen “sédd ci bàlans yi” (yu àtte bi di xew ci kër Yàlla ga) te “gis ne ñu yomb nañu.” Noonu États-Unis dinañu ko “sédd,” bi xare réew ak nangu-ñoreñ di topp, te gannaaw loolu dees na ko jox nguur gu juróom-ñaareel ak gu juróom-ñetteel yi ci waxi Kàddu Yàlla.

Boroom mi waxoon na ci waa Amor: “Ci ñenteel maas gi lañuy dellu fii; ndaxte tooñu waa Amor doyaagul ba noppi.” Bu dee xeet wii feeñoon na lool ci bokk-ci-xàmmee-yàlla ak yàquteem, waaye buggub tooñam feesagul woon ba mat, te Yàlla du sant ngir faràm-fàcci bu mat. Nit ñi waroon a gis kàttanu Yàlla bi feeñ ci anam wu bir e xóot, ngir ba ñu des ci lu dul

am paku. Ki Bind lépp te fulla ak yërmande bëggoon na mu muñal seeni tooñ ba ci ñenteel maas gi. Noonu, su fekke ne kenn gisul woon benn soppeeku gu jëm ci gën, àttey Yàlla waroon na wàcc ci seen kaw.

“Ak njub gu dul réer, Ki dul am àpp mi di wéyal ba tey ab xayma bu mat ak xeetu réew yépp. Fekk yéenam di joxe ànd ak woote yi ngir réccu, xayma boobu dina ubbeeku; waaye bu lim yi agsee ci tolluwaay bu Yàlla tëral, ndigal ay meram di tàmbali. Xayma bi tëj na. Muñug Yàlla jeex na. Amatulati ñaanu yërmande ngir seen ndimbal.”

«Yonent bi, bi mu xool di wàcc ci jamono yi di ñëw, gis na jamono jii ci ay peeñam. Xeeti àddina ji ci jamono jii jot nañu yërmande yu kenn masul a gis. Yéene yi gën a tedd ci barkey asamaan ñoo leen joxees; waaye ngorgoorlu gu yokku, bëgg-bëgg alal, jaamu xërëm yi, xeeb Yàlla ak amadi gërëm gu suufelu, lëf nañu leen ci seen kaw. Ñu ngi gaaw a ubbi te jeexal seen màndarga ak Yàlla.»

“Waaye li ma tax ma di yëngu ci ragal mooy ne ñi amoon leer gu gën a réy ak yiw yu gën a bari, ñoom it dañoo tàbbi ci sobit gi ñuy feesal ci ñaawteef gi dëkk bi di yor. Ndax ñu nekk ci biir ñi jubul te wër leen, ñu bare, sax ci ñi bëgg a wax ne dañuy topp dëgg gi, sedd nañu te dex gu metti gu bon gi yóbbu leen ba suuf. Yépp a seetaan di xeeb di xaste ngëm gu dëgg ak sellug dund, loolu di tax ñiul ñi tëyeewul Yàlla bu baax ñàkk worma ci yoonu Yàlla. Bu ñu doon topp leer gi te dëggal dëgg gi ak xol bu mat, suufsell yii di xeeb ak di bàyyi yoon wi, loolu dina tax yoon wu sell wii gën a neex leen, gën a am solo ci seen bët. Naka sagaru yoonu Yàlla di gën a feeñ, noonu it doxalin wi di xàjjale ñi ko di sàmm ak àddina si di gën a bir. Mbëggeel ci ndigal yu Yàlla yi di yokku ci benn wàll, ni xeebeelu ñoom di yokku ci beneen wàll.”

“Jafe-jafe yi di jege si ñëw. Lim yu di gën a rëy bu gaaw di won ne waxtu ndawtal Yàlla bëgg na agsi ba noppi. Doonte ne dafay jàq ci mbugal, waaye dina mbugal, te loolu ci gaaw la koy def. Ñi dox ci leer gi dinañu gis màndarga yi di won musiba mu ngi jëgësi; waaye waruñu toog ci dal gu neex, te bañ a sonnal seen xel, di xaar yàqu-yàqu ga, di dëfandikoo seen bopp ak gëm-gëm ne Yàlla dina aar ay nitam bésub ndawtal ga. Déedéet, du noonu. War nañu xam ne seen warugar mooy liggéey ak farlu ba mu mat ngir musal ñeneen, di xool Yàlla ak ngëm gu dëgër ngir mu jàppale leen. ‘Ñaan gu tar te dëggal bu nit ku jub di ñaan am na doole lool.’”

“Lawu ragal Yàlla bi ñàkkagul yépp dooleem. Ca waxtu woowu bi musiba ak naqaru mbooloom gëmkat yi gën a màgg, ndaw mbooloo mi taxaw ci leer gi dinañu di jooy ak metti xol ndax ñaawteef yi ñuy def ci réew mi. Waaye gën a ëpp, seeni ñaan dinañu yéeg ngir mbooloom gëmkat yi, ndaxte ay membreem di def ni àddina si di defe.”

“Ñaan yu dëgg te xol bu baax yu nit ñu néew yii duñu neen. Bu Boroom bi génnee ni Aji feyukat, dina it génn ni Aji aar ñépp ñi sàmm ngëm gi ci sellam te bañ cee laqoo ak àddina. Ci jamono jooju la Yàlla digé woon ne dina feyal ay tànkam ci walli ñi Mu tànn, ñiy woote ci Moom guddi ak bëccëg, doonte Mu muñal leen lu yàgg.”

“Ndigël bi mooy: ‘Jàll ci biir dëkk ba, ci biir Yerusalem, te nga def màndarga ci kanamu góor ñi di xel lu metti te di jooy ndax yépp ñaawteef yi ñuy def ci biiram.’ Ñi di xel lu metti te di jooy yooyu daan nañu yégle kàdduy dund; daan nañu yedd, digle, te ñaan ak ñaanu. Yenn ci ñi daan toroxal Yàlla tuub nañu te suufel seen xol ci kanamam. Waaye ndamam Boroom bi

dëddu woon Israayil; doonte nit ñu bare sax daan nañu wéy di topp melo yi diine, dooleem ak jëfam nekkuñu fa.” Testimonies, volume 5, 208–210.

Ñiiru yi Daniel di teew ci kanam Belsaccar, te xam “Future for America”, dinañu jot yére bu xonq bi Daniel, “gàjj gu wurus” ci baat bi, te dees na leen yégle ne ñooy “ñetteelu kilifa gi ci nguur gi.” Xonq mooy mandarga ak meloñu taaw bi juddu, yi jot cér bu ñaar ci ndono Baay bi, te ñooy junni ak ñeent-fukk ak ñeent-junni.

Ñooñu mooy ñi ñu binduwul ak jigéen; ndaxte dañuy janq. Ñooñu mooy ñi topp Mbag mi fu mu demee. Ñoom lañu jot ci biir nit ñi, ngir nekk njëkkër yi ñu jagleel Yàlla ak Mbag mi. Peeñu 14:4.

Ci ñaari mburu yi yékkati ngir nekk màndarga, mooy taaw bi jëkk a juddu (njëkk-yooni meññentu yi), ci loxoam lañu teg buum bu xonq.

Ba mu amee, bi mu doon tojur, kenn ci ñoom jox loxom; te jigéenu jur ji jël, tēj ci loxoom buum bu xonq, ne: Kii moo jëkk gén. Ba mu amee nag, bi mu dello loxoom, xoolal, doomam ju góor ji des gén; te mu ne: Naka nga xettéewoo? Bii xarala yal na nekk ci sa kaw; moo tax tuddees ko Fares. Gannaaw loolu doomam ju góor ji ca des gén, ki nga xam ne buum bu xonq bi nekkoon na ci loxoom; te tuddam mooy Sara. Njálbéen ga 38:28–30.

Jëfandikoo bu njëkk ci “xonk bu xees” bi ci Mbind mi mooy ba “Zarah,” mi juddu ji njëkk te turam tekki ‘leer gu fenk,’ gén njëkk ci ñaari doom ya Yuda jur. Yaayam, Tamar (mi doon jëf ni jigéen ju moytu sàmm), mooyoon jabaru doomu Yuda bu bon ba dee. Zarah, mi di ‘leer gu fenk,’ jòge na ci xeetu Yuda, te amoon na ci loxoom buum bu xonk bu xees. “Pharez” tekki na génneeku walla xettli, te moom dafay tegtal ñi xarit bañ papasite bi, te gén Babylone biir jafe-jafe yoonu Dibээр bi.

“Rëdd bu xonq bi” mooyoon itam mandarga wi aar jigéenu moykat wa Yeriko, ba dëkkub Yeriko yàquee.

Xoolule, bu nu duggee ci réew mi, dangay takk bii bu xar mu xonq ci palanteer bi nga nu wàccee; te dangay indi sa baay, sa yaay, say bokk yu góor, ak kër gi mépp gu sa baay, ci sa kër. Te dina am ne, képp ku gén bunt yi sa kër jëm ca mbedd ma, deretam dina nekk ci kaw boppam, te nun dinanu nekk ñu amul tooñ; waaye képp ku nekk ak yaw ci biir kër gi, deretam dina nekk ci sunu kaw, bu ko loxo benn nit dalee. Te su fekke ne wax nga sunu mbir mii, kon dinga nu goreel ci ngiñ gi nga nu giñloo woon. Mu ne leen: Na mel ni ngeen waxe. Noonu mu yiwi leen, ñu dem; te mu takk xar bu xonq ba ci palanteer ba. Yosuwe 2:18–21.

Yére saafara bu xonq bu Daniel mi ngi wone ne booba mooy tegu ci junni ak ñaari-fukk ak ñeenti junni ñi, di njëkk ci ñaari mburu yu jël ni yëngal te yékkati. Naka mburu, ñoom dañuy tegtal Mburu mu asamaan, kiñu solal yére saafara ci bérab bu ñuy wax common hall bi, bi mu doon dem ba ñu daaj ko ci bant. Ci kër lekkukaayu Belsassar, gi doon misaal bu common hall ba fa ñu solale Yeesu yére saafara, dees na ko jox ñi xam jafe-jafe ji nekk ci kanam te jotegul ci “Future for America”.

Noonu soldaar yi boroom réew ma jël Yeesu, dugal ko ci kër gu mag gu ñuy dajale, te dajale ci moom mbooloom soldaar mépp. Noonu ñu summi ko ay yéereem, solal ko mbubb mu xonq. Macë 27:27, 28.

Mbubb mi ñu may ñi Daniel di takkale mooy mbubb-u njubteb Almasi bi, te mu weex.

Na nu bég te faral di na ko manggal moom; ndax céetug Mbott mi agsi na, te jabaram waajal na boppam. Te mayees na ko mu sol yére wu rafet, set te weex; ndaxte yére wu rafet woowu mooy njubteg gaayi Yàlla yi. Peeñu 19:7, 8.

Robe bi ñu jox ñi ñuy tekki ci Daniyel, xonq na te weex itam, ndax seeni yérees setees na leen ak sabbu bu fuller, ci loxolu fuller bi ci Malasi sarax 3, bi muy sellal doomi Lewi yi.

Waaye kan mooy man a muñ bés bu ñëwam? te kan mooy taxaw bu feeñee? ndaxte moom mel na ni safara bu seetkat buy laab, te mel it ni saabu bu raxaskat yi di jëfandikoo. Dina toog ni seetkat ak sellalkat bu xalis: dina sellal doom yi Léwi, te setal leen ni wurus ak xalis, ngir ñu man a jébbal Boroom bi sarax bu àddina ak jub. Malasi 3:2, 3.

Mbubb mu weex na, waaye li tax mu weex mooy ndax dees ko raxase woon ci deretu xar ma xonq bu siiw.

Te itam ci Yeesu Kirist, mi seede su wóor, te di jiitu bi ñu njëkk a dekkal ci diggante ñi dee, te di Buurub buur yi ci suuf si. Kooku mi nu bëgg, te setal nu ci sunuy bàkkaar ak deretam, te def nu ay buur ak saraxalekat yu ñu jagleel Yàlla ak Baayam; na ndamam ak nguuram nekk ci moom ba fàww ak ba fàww. Amiin. Peeñu 1:5, 6.

Jëfandikoo bu njëkk bi ñu tudd ab jaxasu wurus, mooy bi ñu sas Yóosif ci njiitu Misra.

Te Firawna wax na Yuusufa ne: «Xoolal, teg naa la ci kaw réewum Misra gépp.» Noonu Firawna rocci doroŋam ci loxoom, te mu ko solal ci loxoy Yuusufa, mu sol ko yére yu rafet yu linu bu weex, te mu takk qalqalam wurus ci baatam; te mu waral ko ci ñaareelu gaariy buur bi mu amoon; ñu di wootee ci kanamam ne: «Suuñalal seen bopp!» Noonu mu def ko kilifag réewum Misra gépp. Te Firawna rocci doroŋam ci loxoom, te mu ko solal ci loxoy Yuusufa, mu sol ko yére yu rafet yu linu bu weex, te mu takk qalqalam wurus ci baatam. Njálbéen ga 41:41–43.

Li waraloon bi Firawna fal Yosef muy boroom réewum Misra, mooy ne Yosef man na woon firndeel géntug Firawna ci mbirum “juróom-ñaari waxtu yi,” te lëkkalook ngelawlu “penku” buy alag.

Noonu Firawna ne Yuusufa: «Ci sama gént gi, xoolal, maa ngi taxawoon ca wetu dex ga. Te xoolal, juróom-ñaari nag yu yam te rafet jógge ca dex ga, ba noppi lekk ca tool bu naat ba. Te xoolal, juróom-ñaari yeneen nag yu néew, te bon lool ci seen mel, te wow, jógge ci ginnaawam; man gisuma woon seen ni mel ci réewum Misra mépp ngir seen bonnaay. Te nag yi wow te bon ci melam lekk nañu juróom-ñaari nag yu njëkk yaa di yu yam. Te bi ñu leen lekkee, kenn manula woon a xam ne lekk nañu leen; waaye daanaka ñu bon ci seen mel ni ñu nekkoon ca njálbéen ga. Noonu ma yewwu. Te ma gis ci sama gént gi, te xoolal, juróom-ñaari gub yu fees te baax sax nañu ci benn gub. Te xoolal, juróom-ñaari yeneen gub yu wow, yu

seey, te ngelawlu penku wowal leen, sax nañu ci seen ginnaaw. Te gub yu seey ya daldi lekk juróom-ñaari gub yu baax ya. Ma nettali loolu boroom xam-xam ya, waaye amul kenn ku ma man a firndeel li mu di.» Yuusufa ne Firawna: «Géntu Firawna benn la; Yàlla won na Firawna li mu nar a def.» Njëlbeen 41:17–25.

Yusef tekki géntu Firawon bi ak njariñu “rëdd ci kaw rëdd”, ndaxte mu jëkk a xamal Firawon ne ñaari géntu ya benn lañu doon. Gannaaw loolu mu tekki baat bi di “juróom-ñaar”, bi ñu boole ak “nag yi” ak “gub yi”, ni ay misaal. Baat bi di “juróom-ñaar” ci xët wi mooy benn baat bi ñu tekki ne “juróom-ñaar yoon” ci Leviticus ñaar-fukk ak juróom-benn. Yusef tekki “juróom-ñaar” gi ni misaalu juróom-ñaar at, walla ñaari junni ak juróom-ñent-fukk ak ñaar-fukk fan. Yusef ak Daniyel ñoom ñaar ñoo doon tekki benn misaal bu “juróom-ñaar yoon” yi ci Leviticus ñaar-fukk ak juróom-benn.

Ci gént bi Firawna, xiif bi joor yi ñu “yàq ak ngelaw wu penku” moo jur xiif bi. Tëral ci tëral, ni Kooséfé koy jëfandikoo bu jub, “ngelaw wu penku” mooy won ne mooy Islaam mi jur jamono ji ñu xiif ak daanu koom-koom, te loolu tàmbali bi ñu joxee Kooséfé ak Dañeel gàjjukaay bu wurus bi, miy tekki yékkati ràññeeftaal bi ci àddina si (Misra gu Kooséfé), ngir woo gàttug Yàlla geneen gi mu génne (Babilon bu Dañeel).

Ñaari bi réewum Etazini yi ñu ngi tektal bépp kàttanu yëgleb Bibël yi ñu wone ni ñaari xeet. Loolu dafay boole Fräs, mi ci yëgleb ba taxaw ci Sodom ak Ejipt, ak Israayil mi nekkoon ci nguuru bëj-gànnaru ak bëj-saalumu, ak itam Mbooloom Med-Pers. Ñaari bi Med-Pers yi ci Daniel saar 8, dañuy xamle ne benn ci bi yi ci nguuru gi moo jóg ci gannaaw.

Noonu yékkati sama bët, ma gis, te xoolal, amoon na fa kanam dex ba, xar gu góor gu am ñaari wéru; te ñaari wéru ya yéegoon nañu, waaye kenn ci ñoom gën a yéeg beneen bi, te bi gën a yéeg moo gannaaw a sax. Daniel 8:3.

Ñaari Medo-Perse yi dañu tegtal ñaari béjjenu rabu suuf bi, te kenn ci béjjen ya war na gën ka des te feeñ mujj. Ca jamonoy mujjaay ga ci 1798, nguuru rabu suuf bi tàmbalee na, te béjjenu Protestantaas bi Yàlla jël ko ca Tundu Karmel jaarale ko ci Eliya yonent bi, mi William Miller di tegtal. Dafa waroon am xare bu feeñaloo wuute bi nekk diggante dëgg-yonent ak fenkatu yonent, te loolu waroon a mat ci nattu Tundu Karmel, bi amoon dale ko 11 Ut 1840 ba ci 22 Oktoobar 1844.

Adwentis bu Millerite mooy na ci jàppale gu Yàlla ne mooy waxkat dëgg, ci jamono jooju sax ba mboolooy Protestan bu États-Unis delloo te nekk doom yu Room bu papa bi. Ci atum 1863, geenu Protestan gu dëgg gu Adwentis bu Millerite delloo ci benn bokk ak Protestan bu wàññiku, ci li ñu delloo ci yoonu jàng Biibël bu yàqu bi nga xam ne mooy yoonu Protestan bu wàññiku, ba ñuy tàmbali seen liggéey gu yokkute ci bañ yégleb Eliya. Ci noonu itam, xareb biiwil bu États-Unis tambalee. (Seetleene ne bu Xel mu Sell mi ñu ko bañee, kon beneen xel moo di jël boppam, te xare mooy àtteb mu sax.) Réew mi nag dafa nekkoon bu dëgg ci taxaare, ci politig, ak ci waxu yoon. Geenu Republicanism, dale ca fan wa ba tey, dina dugg ci jambaar gu gën a tar diggante ñaari parti politig yu njëkk.

Li dale 1863, maana mi muy misaal gu tasaaro la, ndaxte at moomu moo nekkoon dal bi ci diggu xare bu askan wi diggante Běj-gànnar ak Běj-saalum, ñaata ñaar-i kurél yu politig ñoo feeñ ci bëtub Republican bi, ak ñaar-i kurél ci bëtub Protestant bi, di kuréli Democratic ak Republican, ak Protestants yu réer yu sàmm bésu Dibéer ak yu sàmm Sabat. Taxawaayu ñaari wàll yu benn ak benn ci bënn bëtub moomu, fanq nañu ko ca jamonoy Kirist ak Sadducees yi ak Pharisees yi. Benn xeetu nit dafa weddi woon ba noppi njàngale yi ñu sosar woon, te beneen bi di wax ne dafa taxaw ci kaw njàngale yooyu yu njàlbéen, waaye mujj mu soppi leen ak aada yu nit ak cosaan yu nit.

Bés bi 11 Septàmbar 2001, jamono ngir yennukaayu mbooloom rab gi tàmbalee na ci anam gu yonent, te dafa agsi ci ngënéelam ci yoonu Dimaas, walla ci reer gu màndi Belshassar. Yoonu Dimaas mooy màndarga mi wone ne booloo gi diggante kërceen ak réew gi mat na ba baax. Foofa la ñaari saxaar yi, mooy Réew-repiblik gu wacc te Protestante gu wacc, nekk benn saxaar bu wacc; te booba la def Daniel mu nekk saxaar bu ñetteel bi, walla kilifa bu ñetteel bi, walla saxaar bu dëggu bu Protestante bi di jóge mujj te gën a kaw, ndaxte booba lañu koy yékkati ni benn ràññee.

Yóosif ak Daniel ñoo bokk benn rëy ci waxi yonent yi, ndaxte ci rëy ci rëy, yonent yépp dañuy màggale fan yu mujj yi. Ñoom ñaar ñépp xamoon nañu “juróom-ñari waxtu yi,” ba ñu ko gis. “Ngélaw penku” gu jóge ci Lislām dafay dugg ci suufu miir mi, fekk ñuy joxe seen tekkiinu waxu Belshazzar ak Firawna ci li doon “Ēllägēl Amerig” bi. Sol nañu “mbubb mu xonq” mi di njubte Kirist, mooy “mbubb mu weex” mi mel noonu ndax deretu Kirist. Yékkati nañu leen ni banner, te feeñal leen ni kaala, walla càllala gu wurus, ba ñuy nekk ñetteelu kilif ga yéeg ca kaw te di ga mujj a fenk.

Nun dina booy ci saar bu njëkk.

«Ci guddi mujj gu fees ak dof gu bon ga, Belshassar ak ay sangam da ñoo matal nàkka seeni tooñ ak tooñu réewum Kalde. Loolu dalee tax ne loxob Yàlla gu téye ba noppi manuloonati aar leen ci musiba ga doon ñëw. Jaarale ko ci ay njubte yu bare, Yàlla dafa doon wut a jàngal leen ragalu yoonam. “Nun daan na nu bëgg a faj Babilon,” la waxoon ci ñoom, ñi seen àtte dafa yegsi woon ba asamaan, “waaye fajeesul.” Jérémie 51:9. Gannaaw ñàkk tegu gu doo waarug xolu nit, Yàlla dafa gis ci mujj ne war na joxe dogal gu dul soppeeku. Belshassar waroon na daanu, te nguuram dafa war a jàll ci yeneen loxo.» Prophètes et Rois, 530.